

## РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження **МАЙХРОВИЧА Юрія Івановича**  
**«ЛОКАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПОКУТТЯ (ГАЛИЧИНА) В**  
**КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата  
культурології) зі спеціальності 034 «Культурологія»,  
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Дисертаційне дослідження Юрія Івановича Майхровича належить до робіт, що свідомо базуються на міжнауковому підґрунті філософії, естетики, культурології, релігієзнавства, мистецтвознавства тощо. Досліджуваний матеріал досить виразно ілюструє тенденцію як сучасної світової, так і української гуманітаристики, а саме, включати в дослідницьку площину принципово нові проблеми, які мають інтегративний характер і повинні вивчатися на перетині гуманітарних наук, тому що, як стверджує автор, «поняття ідентичності – це комплексне явище» (с.170). Нові світоглядні парадигми другої половини ХХ – початку ХХІ століть, віддзеркалені у культурній регіоналістиці, все більше провокують культурологів до системного вивчення певних регіонів як цілісної географічної, економічної, політичної, соціокультурної системи функціонування територіальних соціумів. У цьому сенсі дослідження Ю. І. Майхровича приваблює увагу своєю актуальністю та сміливістю, відображає пафос авторської концепції не лише оригінальним культурологічним, а й широким міждисциплінарним поглядом на явище локальної ідентичності Покуття (Галичина) в культурному просторі України, що дозволяє віднести рецензоване дослідження до ґрунтовних та багатовимірних.

Вражає теоретичне підґрунтя роботи. Юрій Майхрович експлікує теоретичні розробки та розвідки майже всіх найбільш відомих науковців в галузі ідентичності на вивчення місцевої ідентичності на території Покуття. Особливий акцент робиться на просторовому вимірі культури цього регіону, автор дисертаційного дослідження розглядає його у контексті неklasичної культурологічної методології, де і висвітлюються вищезгадані поняття та теорії. Два перших Розділи дисертаційного дослідження, власне і присвячено розгляду таких концепцій. Великий корпус наукових праць, що стали потужним методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження, не дозволяє рецензенту детально зупинитися на всіх міркуваннях Ю.І. Майхровича. Але, саме в цьому рецензент вбачає дуже серйозну та кропітку роботу дисертанта. Зупинюсь лише на декількох.

Це класифікація ідентичності Е. Еріксона, з якої здобувач виокремлює географічно-традиційний, історико-побутовий, соціально-ідеологічний рівні. Моделі соціальної ідентифікації А. Тайфеля і Дж. Тернера, що впроваджуються у роботу задля дослідження можливостей уникнути кризи соціальної ідентичності. У цьому контексті автор роботи привертає нашу увагу до дихотомій «Ми – Вони», «Я – Інший», які були та залишаються і сьогодні дуже показовими для соціокультурного простору Покуття (адже українське населення Покуття впродовж віків відрізняло себе від інших етнічних груп) та завжди спонукали до самоідентифікації місцеве населення, що здобувач слушно пов'язує з її психологічною та емоційною складовою. Концепція ідентичності в контексті національної та історичної пам'яті П. Нора та Я. Ассмана, феномен ностальгії в дослідженнях вітчизняного історика І. Монолатія щодо Покутського краю імперської доби та інші дослідження. Історичні, соціальні, територіально-просторові особливості Покуття привернули увагу здобувача до концепцій «гібридної культури (за Саїдом), «просторового повороту» (Д. Бахманн-Медіка).

Варто відзначити намагання автора дисертації розглянути поняття локальної та регіональної ідентичності, їх взаємозв'язок та відмінність, важливим є визначення локального та регіонального у їх співвідношенні по відношенню один до одного. Як слушно зазначає Ю.І. Майхрович, найбільш доступні приклади змін у самоідентифікації та ідентичності регіону, зокрема Покуття, «виявляються у його внутрішньому розчленуванні на окремі локальні риси, що в першу чергу стосується особливостей мови» (с.173) - виникнення покутського діалекту. Взагалі, одним із найважливіших аспектів роботи є звернення до мови, як найбільш живого символу культурно-просторової сфери, «дому буття» за М. Гайдеггером.

Відштовхуючись від гуманітарних, соціологічних та культурологічних досліджень, спрямованих на визначення поняття «культурний простір», автор дисертації слушно зазначає про його пов'язаність з соціальним простором, а також доводить різницю між «простором культури» та власне «культурним простором». Не менш значущим є введення автором поняття «“просторове обличчя” регіону» або «просторовий образ», яке Ю.І. Майхрович пропонує розглядати як ідентичне поняттю «культурний ландшафт». Крім того, здобувач вирізняє та аналізує феномен регіонального культурного простору, завдяки якому його учасники надають «широкі можливості для взаємодії з різноманітними середовищами» (с.90). У цьому контексті звернено увагу на такі важливі чинники як географічний, історичний, особистісний, а також важливість регіонального діалогу - «взаємодія між різноманітними просторами, концепціями, мовами і структурами» (с.92). Все теоретичне

підґрунтя вдало есплікується на дослідження регіональної просторової ідентичності Галичини (Покуття), а тому автор абсолютно слушно наводить історичні факти впливу різних країн на культуру цієї території.

Продовжуючи свої міркування щодо регіонального культурного простору, Ю.І. Майхрович розглядає його з точки зору ментального простору, який відображає духовні цінності, особливості поведінки, господарського укладу, культурних та народних традицій, притаманних місцевому населенню. Репрезентація регіонального простору Покуття у контексті ментальності дозволяє автору структурувати її множинність відповідно до різноманітних «культурних, соціальних, географічних характеристик груп місцевого населення» (с. 100). Такий підхід допускає говорити про полікультурність місцевого населення, який, з одного боку, свідчить про унікальність кожного з етносів, а з іншого – їх регіональну ідентичність та постійний культурний полілог, що, у свою чергу, свідчить про концепцію «Свій – Чужий», взаємодію різних культурних систем. У цьому сенсі є доречним введення у дисертаційне дослідження поняття «ментальна мапа», що формує «узагальнене уявлення про те, як група людей бачить простір, і ці люди самі виступають у ролі носіїв його образів та символів» (с.103). Цікавим видається матеріал, присвячений дослідженню Покуття з точки зору концепції «ментального картографування» («ментальних мап») у контексті вищезгаданої дихотомії, культурних взаємодій та «міфології сусідства», мовних і культурних співвідношень, аналізу різноманітних фразеологізмів, а також розгляду «хохлацького» та «бандерівського» стереотипів в аспекті регіонального дослідження, які мають як позитивні, так і негативні моменти в регіоналізації ідеологічної свідомості жителів Галичини. Оскільки основною авторською стратегією дослідження є регіональна культура Покуття, є зрозумілим маркування здобувачем особливого місця та ролі символів (зокрема, сакральних релігійних, а також тих, які виражають колективні емоції), значення фольклору, зокрема, музичного.

Родзинкою дисертаційної роботи є Третій Розділ, який «відкривається» аналізом релігійної культури покутського регіону в аспекті православно-католицької полеміки та уніатської проблематики. Дуже обережно, як б сказала інтелігентно, висвітлюється міжконфесійний та міжрелігійний діалог. Завдяки історичному аналізу з'ясовано, що багатонаціональній парадигмі покутського простору православ'я спокійно існувало поруч з католицизмом та іншими релігіями. Ю.І. Майхрович слушно акцентує на сакралізації образів сучасних подій, героїв, лідерів та звертає увагу на їх біблійні, історичні витоки, що перетворюються на сучасні соціальні міфи. Крім того,

автор відзначає дискусії в західноукраїнських регіонах, що стосуються лінгвістичних особливостей літургійного обряду в церквах візантійського спрямування (УПЦ, ПЦУ, УПЦ КП, УГКЦ). Так в Галичині використовується церковнослов'янська мова з українською вимовою, як важлива ознака «конфесійної ідентичності греко-католицької церкви» (с. 135), що характерно для більшості західноукраїнських парафій УПЦ; в той час як для «УГКЦ офіційною літургійною мовою є виключно українська» (там само). Не менш цікавим є дослідження культурної ідентичності населення Покуття на прикладі місцевих святкувань календарно-обрядових релігійних дат (Різдвяне дійство, свята Петра і Павла, П'ятидесятниці), оскільки автор порівнює їх зі святкуванням в інших регіонах Східної Галичини.

Ще одним з аспектів дослідження є фестивальні та мистецькі практики в контексті регіонального брендингу. Це справжнє калейдоскопічне масштабне пано з культурно-мистецьких практик на території Покуття. Варто відзначити, що культурним дзеркалом суспільства, зокрема його регіональної культурної ідентичності, завжди є театральне життя. Тому звернення автора дисертації до його історичної ретроспективи - від виникнення аматорського до появи професійного коломийського театру – є надзвичайно важливим. Особлива увага приділяється сучасному Народному аматорському театру поезії «Орфей» та постаті його засновника Сергія Козлова. Також здобувач розглядає важливу роль діяльності інтелігенції Покуття у другій половині XIX – XX століттях; дуже вдало аналізує перекладені Ю. Андруховичем трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» (2016) та «Гамлет, принц данський» (2008) у контексті постмодерної урбанізованої культури; знову звертається до мовних особливостей – так званого соціолекту - в кінематографі та медійному просторі Покуття. Дуже приємно, що в дисертації згадується постать відомого українського композитора, музикознавця та піаніста Олександра Козаренка, його творча та науково-просвітницька діяльність, їх значення для розвитку культури як Покуття, так і всієї України. Викликає інтерес і розгляд фестивалів (як професійні, так і аматорські), музеїв (зокрема, народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, музей історії міста тощо), гастрономічного туризму. Автор дисертації слушно зазначає, що фестивальна культура, музейна спадщина та гастрономічний туризм Покуття є ключовими чинниками регіональної привабливості.

Позитивна оцінка дисертації Юрія Івановича Майхровича не знімає необхідності виокремити деякі дискусійні моменти або ті, які рецензент вважає невикористаними можливостями, тому пропонуються наступні

запитання:

1. Яке значення для місцевого населення несуть сакральні просторові образи місцевої культури? Як саме вони впливають на життя цифрового покоління в порівнянні з іншими регіонами?

Ще раз зазначу – зміст роботи переконливо засвідчує, що автор здійснив ретельний і всебічний аналіз обраної проблематики, вийшов на рівень значних теоретичних узагальнень і обґрунтованих висновків. Робота вирізняється концептуальністю, глибиною і нестандартністю авторського підходу та є корисною для сучасної вітчизняної культурології. Дисертант повністю виконав поставлені перед собою завдання, проявивши високу наукову кваліфікацію, зробивши внесок у подальший розвиток вітчизняної гуманітаристики.

Узагальнюючи все вищезазначене, робимо висновок: дисертаційна робота Майхровича Юрія Івановича «Локальна ідентичність Покуття (Галичина) в культурному просторі України» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44. За її виконання Юрій Іванович Майхрович заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії (кандидата культурології) зі спеціальності 034 «Культурологія», галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

Доктор мистецтвознавства,  
доцент, професор кафедри  
теорії та історії культури  
НМАУ імені П.І.Чайковського

М.Ю. Северинова